

Pediculosis Capitis and Its Related Factors among Girl Primary School Students of Meybod, Yazd Province, in 2015-2016

Morovati Sharif Abadi MA¹, Moghadasi Amiri M², Falah Mehrjordi S³, Aghaei A⁴,
Zareshahi F⁵, Alizadeh S*⁶

1. Professor, School of Public Health, University of Medical Sciences Yazd, Yazd, Iran
2. PhD student of Biostatistics, Department of Biostatistics, School of Public Health, University of Medical Sciences, Hamadan, Iran
3. Graduate student of Public Health, School of Public Health, University of Medical Sciences Yazd, Yazd, Iran
4. Graduate student of Public Health, School of Public Health, University of Medical Sciences Yazd, Yazd, Iran
5. Graduate student of Public Health, School of Public Health, University of Medical Sciences Yazd, Yazd, Iran
6. PhD Student in Health Education and Promotion, School of Public Health University of Medical Sciences Yazd, Yazd, Iran

* *Corresponding author.* Tel: +989197365663, Fax: +983538209119, E-mail: alizade2009@yahoo.com

Received: Mar 1, 2016 Accepted: Oct 4, 2016

ABSTRACT

Background & objectives: Public health is particularly important as it is related to development of the society. This study aimed to determine head lice contamination and its associated factors in girl students of primary schools of Meybod in 2015-2016.

Methods: This cross sectional study with descriptive-analytic approach was done in Meybod city of Yazd in the 2015-2016.school year. The samples were selected using cluster sampling method from Girl primary schools. Data collection was done by pediculosis checklist and direct observation of health experts. Data were entered into SPSS version 21 and analyzed by logistic regression test at significant level of 0.05.

Results: Of the 402 students, 59 (14.7%) were infected with lice eggs and 7 (1.7%) with lice. Students in first and second grades, students with illiterate or elementary education, and the students whose father had free jobs or mother was illiterate or housewives had the highest number of egg contamination. People with short and smooth hair had high rate of egg infections. There were significant correlations between lice eggs and father's education, mother's education, presence of health teacher at the school and the length of the hair ($p<0.05$).

Conclusion: The prevalence of the disease among students was associated with factors such as lack of health educators in the schools and lack of parents' awareness on the problem. So educating parents on disease transmission and prevention, providing health facilities and employing health educators can play an important role to reduce pediculosis and its adverse effects.

Keywords: Head Lice Infestation; Elementary School Girls; Meybod

آلودگی به شپش سر و عوامل مرتبط با آن در دانش آموزان مدارس ابتدایی دخترانه شهرستان میبد استان یزد در سال ۹۵-۹۴

محمد علی مروتی شریف آباد^۱، محمد مقدسی امیری^۲، سمیرا فلاح مهرجردی^۳، الهام آقایی^۴،
فاطمه زار عشاهی^۵، سمیه علیزاده^{۶*}

۱. استاد، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران ۲. دانشجوی دکتری آمار زیستی، گروه آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران ۳. دانشجوی کارشناسی بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران ۴. دانشجوی کارشناسی بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران ۵. دانشجوی کارشناسی بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران ۶. دانشجوی دکتری آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران
* نویسنده مسئول. تلفن: ۰۹۱۹۷۳۶۵۶۶۳ فکس: ۰۳۵۳۸۲۰۹۱۱۹ ایمیل: alizade2009@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: سلامت عمومی جامعه از اهمیت ویژه ای برخوردار است به طوری که پیشرفت جامعه به آن مربوط است. این مطالعه با هدف تعیین آلودگی به شپش سر و عوامل مرتبط با آن در دانش آموزان مدارس ابتدایی دخترانه شهرستان میبد در سال ۹۴-۹۵ انجام شد.

روش کار: پژوهش حاضر، مطالعه ای مقطعی با رویکرد توصیفی تحلیلی بود که در شهرستان میبد استان یزد در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ انجام یافت. نمونه گیری به صورت خوشه ای از بین مدارس ابتدایی دخترانه شهرستان میبد و جمع آوری داده ها از طریق چک لیست پدیکلوزیس و مشاهده مستقیم توسط کارشناسان مجرب صورت گرفت. داده ها وارد نرم افزار SPSS-21 گردیدند و با آزمون رگرسیون لجستیک در سطح معنی داری ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شدند.

یافته ها: از میان ۴۰۲ دانش آموز، ۵۹ نفر (۱۴/۷٪) آلوده به رشک و ۷ نفر (۱/۷٪) آلوده به فرم بالغ شپش بودند. دانش آموزان مقاطع اول و دوم، دانش آموزانی که میزان تحصیلات پدر و مادر آنها ابتدایی و یا بیسواد بود و دانش آموزانی که شغل پدر آزاد و شغل مادر خانه دار بودند، بیشترین تعداد آلودگی به رشک را داشتند. افراد دارای موی کوتاه و صاف نیز تعداد آلودگی به رشک آنها بیشتر بوده است بین وجود رشک و متغیرهای تحصیلات پدر، تحصیلات مادر، وجود معلم بهداشت در مدرسه و اندازه موی سر ارتباط معنی دار آماری یافت شد ($p < 0/05$).

نتیجه گیری: علل شیوع این بیماری در بین دانش آموزان با عواملی مثل نبود مربی بهداشت در مدرسه و عدم آگاهی والدین در زمینه مشکل مرتبط بود. بنابراین آموزش والدین در مورد راه های آلودگی و پیشگیری از بیماری و فراهم کردن امکانات بهداشتی و استخدام مربی بهداشت می تواند در کاهش آلودگی و عوارض ناشی از آن نقش مهمی داشته باشد.

واژه های کلیدی: آلودگی به شپش سر، دانش آموزان مدارس ابتدایی دخترانه، میبد

دریافت: ۹۴/۱۲/۱۱ پذیرش: ۹۵/۷/۱۳

مقدمه

پیشرفت هر جامعه ای محسوب می شود. یکی از مواردی که سلامت عمومی جوامع را تهدید می کند آلودگی به شپش سر است. «بر اساس گزارش های

سلامت عمومی جوامع یکی از مهمترین فاکتورها برای هر جامعه ای می باشد که از اصلی ترین عوامل

میزان این آلودگی در شهر به ۳/۲ درصد و در روستا ۵/۷ درصد رسیده است (۱۳). متولی حق و همکاران، در مطالعه ای مشابه با موضوع شیوع آلودگی به شپش سر در بین دانش آموزان ابتدایی استان مازندران به این نتیجه رسیدند که در بین ۴۵۲۳۷ دانش آموز مورد بررسی، تعداد ۸۲۳ فرد آلوده به شپش سر شناسایی شدند. شیوع این بیماری در استان مازندران ۱/۸ گزارش شد و متوسط رشد آلودگی در مناطق شهری استان ۱/۴ درصد و در مناطق روستایی استان ۵/۶۴ درصد بود. بین شیوع شپش سر با پایه های تحصیلی، سن، جنسیت و محل سکونت دانش آموزان ارتباط معناداری مشاهده شد (۱۴). مدرسی و همکاران، در مطالعه ای که انجام دادند بیان کردند که از بین ۱۸۴۶ دانش آموزی که در مطالعه شرکت داشتند، تعداد ۹۵۷ دانش آموز دختر و ۸۸۹ دانش آموز پسر بودند که میانگین سن آن ها ۹±۶/۱ سال بود که شیوع آلودگی به شپش سر در دانش آموزان ابتدایی تنکابن ۵/۷۴ درصد برآورد گردید، میزان آلودگی در دختران ۸/۸ درصد و در پسران ۲/۵ درصد بود. آزمون های آماری بین شیوع شپش سر و متغیرهای جنس، سطح تحصیلات پدر و مادر و خارش سر ارتباط معنی داری نشان داد (۱). نوری و همکاران در مطالعه ای مشابه با موضوع آلودگی به شپش سر و عوامل مرتبط با آن در بین دانش آموزان ابتدایی شهرستان کلاله به این نتیجه رسیدند که از بین ۹۰۴۵ دانش آموز مدارس ابتدایی و ۲۰۵۴ دانش آموز مدارس راهنمایی و ۱۹۴۰ نفر دانش آموز دبیرستان مناطق روستایی، ۱۵۷ نفر (۶/۱۸) از دانش آموزان مبتلا به شپش سر بودند که ۱۴۷ نفر از آنان دختر بوده اند (۰/۷/۱۰٪). بین محل سکونت، شغل، میزان تحصیلات والدین، بعد خانوار، پایه تحصیلی، وجود یا نبود مربی بهداشت در مدرسه و اندازه موی سر ارتباط معنی داری وجود داشت (۳).

ذبیحی و همکاران در مطالعه ای با موضوع بررسی میزان آلودگی به شپش سر در دانش آموزان ابتدایی

سازمان های بهداشتی با این که هزینه های زیادی شده آلودگی به شپش در کشورهای مختلف در حد قابل قبول کنترل نشده است» (۲،۱). آلودگی به شپش سر^۱ یکی از بیماری های انگلی شایع در تمام سنین است که در مراکز تجمعی به خصوص مدارس و گروه سنی ۱۱-۳ سال شیوع بیشتری دارد. میزان آلودگی در جنس مونث بیشتر از جنس مذکر است. شایع ترین راه انتقال شپش تماس فردی است. آلودگی به صورت غیرمستقیم از راه تماس با وسایل شخصی مثل حوله، شانه، لباس زیر، کلاه، روسری و تختخواب نیز صورت می گیرد (۳). شپش ها بندپایانی بدون بال هستند که موهای سر، بدن و ناحیه تناسلی را آلوده می کنند. رشک ها تخم های خاکستری رنگ، سفت و بیضی شکل هستند که حدود ۱-۱/۵ سانتی متر بالاتر از سطح پوست سر به مو می چسبند و پس از ۱۰-۸ روز تخم باز شده و شپش بالغ خارج می شود (۱). مؤثرترین راه مبارزه با این مشکل درمان مبتلایان با استفاده از شامپوی لیندان، پرمترین ۱٪، مالاپتون ۵/۰٪ و آموزش همگانی در جوامع آلوده و ارتقاء سطح بهداشتی است (۴). میزان شیوع آلودگی به رشک و شپش سر طبق آمارهای جهانی در کشورهای مختلف دنیا از ۵ تا ۴۰ درصد در میان کودکان سنین دبستان متفاوت بوده است (۵). در مطالعات اپیدمیولوژیک فراوانی بر روی شپش سر در کشورهای مختلف جهان نشان می دهد که در مکزیک ۱۳/۶ درصد (۶)، اردن ۲۶/۶ درصد (۷)، آفریقای جنوبی ۱۵/۹۳ درصد (۸)، فرانسه ۱۷ درصد (۹) آلودگی به شپش سر وجود دارد. وفور آلودگی به شپش سر در تمام نقاط از جمله ایران به خصوص در اماکن شلوغ و همراه با فقر و عدم رعایت بهداشت فردی دیده می شود (۱۰). طبق بررسی های انجام شده در سال ۸۴ در سنجندج از شیوع ۷/۷ درصد آلودگی به شپش سر گزارش گردیده است (۱۱). شیوع شپش در گناباد ۱۰/۲۸ درصد (۱۲)، در گیلان

¹ Pediculosis

در هر مدرسه متناسب با حجم نمونه و در شش پایه ابتدایی از روی لیست‌های دانش‌آموزان، ۴۰۲ نمونه مورد نظر به طور تصادفی انتخاب شدند. اطلاعات مورد نیاز برای انجام این مطالعه با معاینه موی سر، مصاحبه، تکمیل چک لیست و همچنین پرونده دانش‌آموزان جمع‌آوری گردید. ورود به مطالعه اختیاری بود و کسانی که تمایل نداشتند از مطالعه حذف شدند و دانش‌آموز دیگری به صورت تصادفی از لیست کلاس درس انتخاب و جایگزین گردید. ابزار مطالعه در این بررسی چک لیستی شامل ۲۰ سؤال بود که در آن سن، مقطع تحصیلی دانش‌آموز، تحصیلات و شغل پدر و مادر، تعداد افراد خانواده، میزان درآمد خانواده، اندازه و نوع موی سر، تعداد دفعات استحمام در هفته و مدت زمان حمام در هر دفعه، تعداد دانش‌آموزان هر کلاس، تعداد دانش‌آموزانی که در کنار هم روی نیمکت می‌نشستند و سولاتی دیگر از این قبیل مورد توجه قرار گرفت. کار معاینه و تکمیل چک لیست را ۳ کارشناس بهداشت عمومی بر عهده داشتند. جهت تعیین افراد مثبت، مو و پوست سر دانش‌آموزان معاینه شد که شامل مشاهده دقیق سر و لا به لای موها بخصوص در نواحی پشت سر و پشت گوش‌ها توسط کارشناسان بود. هدف از این بررسی جستجوی تخم شپش (رشک) و بالغ آن در نواحی مورد بررسی بود. ملاک تعیین وجود آلودگی به شپش سر، دیدن رشک و شپش بالغ و سوال از فرد در زمینه درمان در زمینه بیماری بود و در صورت تشخیص هر مورد، دانش‌آموز جهت درمان به مرکز بهداشت مربوطه ارجاع می‌گردید. اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS-21 و با استفاده از آزمون رگرسیون لجستیک در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

از میان ۴۰۲ دانش‌آموز دختر دبستانی، ۵۹ نفر (۱۴/۷٪) آلوده به رشک و ۷ نفر (۱/۷٪) آلوده به

شهرستان بابل به این نتیجه رسیدند که از بین ۵۱ نفر دانش‌آموز ۲/۲ درصد آلودگی به شپش و تخم شپش داشته، در دو مورد نیز شپش زنده مشاهده گردید. شیوع آلودگی به طور معنی‌داری در دختران (۳/۴۸٪) بیشتر از پسران (۰/۹۶٪) بود ($p < ۰/۰۰۰$). همچنین شیوع پدیکلوزیس در دانش‌آموزان با سطح تحصیلات پدر ($p < ۰/۰۰۰۵$) و تعداد فرزندان ($p = ۰/۰۱۸$) ارتباط معنی‌داری داشت (ع). با وجود بهبود وضع بهداشت، شپش هنوز هم توزیع جهانی دارد و در ایران هم شاهد این آلودگی به میزان متفاوت در نقاط مختلف هستیم. به دلیل اهمیت بهداشتی این بیماری در سال‌های اخیر و با توجه به گزارشات متعدد آلودگی به شپش سر در فصل زمستان در مدارس ابتدایی دخترانه شهرستان میبد به مرکز بهداشت استان، بررسی جنبه‌های مختلف این بیماری در شهرستان میبد که از نظر جغرافیایی (گرم و خشک) محیط مناسبی برای ازدیاد ابتلا به شپش می‌باشد، ضروری بنظر می‌رسد. از آنجایی که پژوهشی در زمینه شیوع آلودگی به شپش و عوامل مرتبط با آن در استان یزد انجام نشده بود، این مطالعه با هدف تعیین شیوع آلودگی به شپش سر و عوامل مؤثر بر آن در دانش‌آموزان مدارس دخترانه شهرستان میبد در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ انجام گرفت.

روش کار

این مطالعه از نوع مقطعی-تحلیلی بود که در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ بر روی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی دخترانه شهرستان میبد انجام شد. با توجه به مطالعات قبلی و شیوع ۱۳/۳ درصدی شپش و $d = ۰/۰۴$ حجم نمونه ۲۷۷ نفر محاسبه می‌شود که در این مطالعه برای اطمینان بیشتر ۴۰۲ نفر لحاظ شد (۱۱). با انجام هماهنگی‌های لازم با اداره آموزش و پرورش شهرستان میبد از بین مدارس ابتدایی دخترانه شهرستان میبد ۴ مدرسه در مناطق مختلف شهر انتخاب شدند با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای

هر کدام از متغیرها، برآوردهای خام نسبت شانس برای آنها بدست آمد (جدول ۱). در این بین شانس ابتلا به آلودگی در دانش آموزانی که تحصیلات پدر آنها بیسواد یا ابتدایی بود تقریباً ۴ برابر کسانی است که تحصیلات پدرشان بالاتر از دیپلم است ($p=0/003$). همچنین شانس ابتلا به آلودگی در افرادی که تحصیلات مادر آنها بیسواد یا ابتدایی بوده است $3/24$ برابر افرادی است که تحصیلات مادرشان بالاتر از دیپلم است ($p=0/006$). دانش آموزانی که معلم بهداشت در مدرسه ندارند شانس ابتلا به آلودگی در آنها $1/7$ برابر دانش آموزانی است که معلم بهداشت در مدرسه دارند ($p<0/001$). در افراد با موی کوتاه شانس ابتلا به آلودگی تقریباً ۳ برابر آنهایی است که دارای موی متوسط هستند ($p=0/001$). جدول ۲ نیز نسبت شانس تعدیل یافته را برای متغیرهایی که نسبت شانس خام آنها در جدول ۱ از لحاظ آماری معنی دار شده اند نشان می‌دهد. بر این اساس نسبت شانس ابتلا به آلودگی رشک افراد با موی کوتاه $3/13$ برابر افراد با موی متوسط می‌باشد ($p=0/001$).

فرم بالغ شپش بودند. دانش آموزان مقاطع اول و دوم، دانش آموزانی که میزان تحصیلات پدر و مادر آنها ابتدایی و یا بیسواد و دانش آموزانی که شغل پدر آزاد و شغل مادر خانه‌دار بودند. بیشترین تعداد آلودگی به رشک را داشته‌اند. افراد دارای موی کوتاه و صاف نیز تعداد آلودگی به رشک آنها بیشتر بوده است (جدول ۱).

در جدول ۱ شیوع آلودگی به رشک نسبت به تعداد نمونه هر گروه آورده شده است. بر این اساس مقطع تحصیلی اول ابتدایی با $21/7$ درصد بیشترین شیوع را دارا است. همچنین افراد با تحصیلات پدر و مادر ابتدایی یا بیسواد (به ترتیب با $24/2$ و $25/7$)، شغل پدر بازنشسته ($26/3$)، شغل مادر آزاد ($27/8$)، موی صاف ($14/9$) و کوتاه ($22/6$)، تعداد افراد خانواده بیش از ۴ نفر ($15/9$)، میزان درآمد خانواده زیر یک میلیون ($17/5$)، مدت حمام ۲۰ دقیقه ($22/4$)، سه بار استحمام در هفته ($20/4$)، کلاس دارای صندلی ($15/9$) و نداشتن معلم بهداشت در مدرسه $16/3$ بیشترین شیوع را به خود اختصاص داده‌اند. پس از برآزش مدل رگرسیون لجستیک تک متغیره روی

جدول ۱. تأثیر عوامل خطر بالقوه بر آلودگی به رشک

P-value	شیوع			متغیر (تعداد)	P-value	شیوع			متغیر (تعداد)
	نسبت آلودگی	تعداد آلودگی	نسبت به تعداد نمونه هر گروه			نسبت آلودگی	تعداد آلودگی	نسبت به تعداد نمونه هر گروه	
				شغل پدر					مقطع تحصیلی
				بیکار یا کشاورز (۹)					اول (۶۹)
$0/115$	$1/25$	$22/2$	۲	بازنشسته (۱۹)	$0/736$	$0/87$	$21/7$	۱۵	دوم (۷۷)
$0/500$	$0/56$	$13/8$	۱۲	کارمند (۸۷)	$0/558$	$0/56$	$19/5$	۱۵	سوم (۸۲)
$0/489$	$0/57$	$13/9$	۴۰	آزاد (۲۸۷)	$0/333$	$0/33$	$13/4$	۱۱	چهارم (۵۹)
				شغل مادر	$0/375$	$0/38$	$8/5$	۵	پنجم (۵۳)
				خانه دار (۳۲۵)	$0/533$	$0/53$	$9/4$	۵	ششم (۶۲)
$0/489$	$1/30$	$13/5$	۴۴	بازنشسته یا کارمند (۵۹)			$12/9$	۸	تحصیلات پدر
$0/103$	$2/46$	$16/9$	۱۰	آزاد (۱۸)	$0/003$	$3/93$	$24/2$	۲۴	بی سواد یا ابتدایی (۹۹)
				تعداد افراد خانواده	$0/177$	$1/97$	$13/8$	۱۲	راهنمایی (۸۷)
				۴ و کمتر (۲۵۱)	$0/201$	$1/84$	$13/0$	۱۶	دیپلم (۱۲۳)
$0/593$	$1/17$	$13/9$	۳۵	بیش از ۴ (۱۵۱)			$7/5$	۷	بالاتر از دیپلم (۹۳)

میزان درآمد خانواده				تحصیلات مادر				
۱/۰۰	۱۷/۵	۱۱	زیر یک میلیون (۶۳)	۰/۰۰۶	۳/۲۴	۲۵/۷	۲۹	بی سواد یا ابتدایی (۱۱۳)
-/۳۰۴	-/۶۷	۱۲/۴	۱ تا ۱/۵ میلیون (۲۱۰)	۰/۱۸۴	۱/۸۸	۱۶/۷	۱۴	راهنمایی (۸۴)
-/۴۳۸	-/۹۷	۱۷/۱	بیش از ۱/۵ میلیون (۱۲۹)	۰/۴۲۲	-/۶۶	۶/۶	۸	دیپلم (۱۲۲)
مدت حمام در هر دفعه				۱/۰۰	۹/۶	۸	بالاتر از دیپلم (۸۳)	نوع مو
۱/۰۰	۱۳/۸	۴	۱۰ دقیقه (۲۹)	۱/۰۰	۱۴/۹	۴۹	صاف (۳۲۸)	مجموعه (۶۳)
-/۳۳۶	۱/۸۰	۲۲/۴	۲۰ دقیقه (۶۷)	۰/۸۹۴	-/۹۵	۱۴/۳	۹	فر (۱۱)
-/۹۱۳	-/۹۴	۱۳/۱	۳۰ دقیقه و بیشتر (۳۰۶)	۰/۵۹۵	-/۵۷	۹/۱	۱	اندازه موی سر
تعداد دفعات استحمام				۱	۲۲/۶	۳۰	کوتاه (۱۳۳)	متوسط (۱۶۸)
۱/۰۰	۱۴/۰	۲۷	یک (۱۹۳)	۰/۰۰۱	-/۳۴	۸/۹	۱۵	بلند (۱۰۱)
-/۸۱۶	۱/۰۸	۱۴/۹	دو (۱۴۱)	۰/۰۹۵	-/۵۵	۱۳/۹	۱۴	معلم بهداشت در مدرسه
-/۲۶۸	۱/۵۸	۲۰/۴	سه (۴۹)	۱/۰۰	۱۰/۳	۱۱	دارد (۱۰۷)	ندارد (۲۹۵)
-/۳۰۵	-/۳۴	۵/۳	چهار و بیشتر (۱۹)	<۰/۰۰۱	۱/۷۰	۱۶/۳	۴۸	اندازه موی سر
نوع نشستن در کلاس				۳۰	کوته	متوسط	بلند	
۱/۰۰	۱۵/۹	۲۵	صندلی (۱۵۷)					
-/۵۸۳	۱/۱۷	۱۳/۹	نیمکت (۲۴۴)					

جدول ۲. تأثیر عوامل خطر بالقوه بر آلودگی به رشک، بر اساس تمام متغیرهای جدول تعدیل صورت گرفته است

متغیر	تعداد آلودگی به رشک	نسبت شانس تعدیل یافته	P-value
تحصیلات پدر			
بی سواد یا ابتدایی	۲۴	۲/۲۱	۰/۱۳۰
راهنمایی	۱۲	۱/۳۰	۰/۶۳۹
دیپلم	۱۶	۱/۶۶	۰/۳۰۸
بالاتر	۷	۱/۰۰	
تحصیلات مادر			
بی سواد یا ابتدایی	۲۹	۲/۳۱	۰/۱۰۰
راهنمایی	۱۴	۱/۶۸	۰/۳۱۹
دیپلم	۸	-/۶۲	۰/۳۷۰
بالاتر	۸	۱/۰۰	
معلم بهداشت در مدرسه			
دارد	۱۱	۱/۰۰	
ندارد	۴۸	۱/۵۹	۰/۲۲۷
اندازه موی سر			
کوته	۳۰	۱/۰۰	
متوسط	۱۵	-/۳۲	۰/۰۰۱
بلند	۱۴	-/۵۷	۰/۱۲۶

بحث

در کشورهای در حال توسعه همچنان به عنوان یکی از معضلات بهداشتی مطرح می‌باشد (۱۴). طبق مطالعات صورت گرفته در کشور ایران آلودگی به شپش سر

علی رغم پیشرفت‌هایی که در جوامع مختلف از نظر بهداشتی صورت گرفته است، آلودگی به شپش سر

تحصیلات مادر، رسیدگی به امور بهداشتی منزل و فرزندان بیشتر خواهد بود و از طرفی مادران با سواد بالاتر از تعداد فرزندان کمتری برخوردارند و در نتیجه رسیدگی به امور نظافت فرزندان به خصوص در سنین ابتدایی برای آنان فراهم‌تر است. عامل تاثیرگذار دیگر بر روی آلودگی به شپش سر در این پژوهش وجود مربی بهداشت در مدرسه بود، به این صورت که در مدارسی که مربی بهداشت داشتند میزان آلودگی به شپش کمتر بود. در این راستا نوری و همکاران نیز به نقش معلم بهداشت جهت کاهش شیوع آلودگی به شپش دست یافتند (۱۱). داشتن مربی بهداشت در مدرسه باعث می‌شود که در طی بررسی‌های دوره‌ای وضعیت بهداشتی دانش‌آموزان، در صورت بروز اولین موارد شپش فرد به مرکز بهداشتی جهت کنترل و درمان معرفی شود و از انتقال و شیوع بیشتر آلودگی در بقیه دانش‌آموزان پیشگیری شود.

بین اندازه موی سر و آلودگی به شپش نیز ارتباط معنی‌داری یافت شد، به این صورت که میزان آلودگی به شپش در افراد با موی کوتاه بیشتر از سایر دانش‌آموزان بود. در مطالعه فرزین نیا و همکاران بین اندازه موی سر و آلودگی به شپش رابطه معنی‌داری یافت نشد (۱۰)، اما در مطالعه بورگس^۲ و همکاران در برزیل آلودگی به شپش در افراد دارای موی کوتاه کمتر بود (۱۹). دلیل تفاوت نتایج در این مطالعه و مطالعات مشابه به این علت است که با توجه به اینکه از طریق مدارس به دانش‌آموزان در مورد آلودگی به شپش اطلاع رسانی شده بود، اکثر دانش‌آموزان موه‌های خود را کوتاه کرده بودند، در صورتی که دانش‌آموزانی که از قبل آلوده بودند هنوز هم آلودگی را داشتند.

در نقاط مختلف کشور وجود دارد و بر اساس آمار WHO ایران از جمله مناطق آلوده به این بیماری در جهان می‌باشد (۱۵). در پژوهش حاضر میزان شیوع آلودگی به رشک ۱۴/۷ بود. در طی پژوهش مدرسی و همکاران میزان آلودگی به شپش سر در دانش‌آموزان ابتدایی ۵/۷۴ درصد برآورد گردید. نوری و همکاران در طی پژوهش خود میزان شیوع آلودگی به شپش را ۶/۱۸ درصد تخمین زدند (۳). همچنین نوری و همکاران میزان آلودگی به شپش سر را ۱۳/۳ درصد ذکر کردند (۱۱). متولی حق و همکاران نیز میزان آلودگی به شپش سر در دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان ساری را ۱/۶۵ درصد محاسبه کردند (۱۴). در مطالعه حاضر ارتباط معنی‌داری بین آلودگی به شپش سر و تحصیلات پدر یافت شد. در این راستا متولی حق و همکاران در طی پژوهش خود بر روی اپیدمیولوژی شپش سر و عوامل موثر بر آن در دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان ساری به نتایج مشابه پژوهش حاضر دست یافتند (۱۴). این یافته‌ها با نتایج مطالعه کوکتورک^۱ و همکاران (۱۶) همخوانی دارد. در مطالعه رفیعی و همکاران نیز ارتباط معنی‌دار آماری بین تحصیلات پدر و میزان شیوع یافت شده است، شاید دلیل این ارتباط این باشد که بالابودن تحصیلات پدر باعث افزایش آگاهی و در نتیجه ارائه راه‌حلهایی مناسب در صورت مواجهه با مشکل بهداشتی می‌شود (۱۷). بین تحصیلات مادر و آلودگی به شپش سر رابطه معنادار آماری یافت شد، به این صورت که هرچه تحصیلات مادر بالاتر بود میزان آلودگی به شپش کمتر بود، در این راستا یغمائی و همکاران در طی پژوهش خود بر روی شیوع شپش سر در دانش‌آموزان دختر مقطع ابتدایی شهر سمنان بین تحصیلات مادر و آلودگی به شپش سر ارتباط معناداری یافتند (۱۸). شاید یکی از دلایل تاثیرگذار بودن تحصیلات مادر بر روی شیوع آلودگی به شپش سر این باشد که با بالا رفتن

² Borges¹ Kokturk

نتیجه گیری

با توجه به آلودگی به شپش سر در مدارس ابتدایی دخترانه برای کاهش معضل؛ نیاز به برنامه‌ریزی‌های بهداشتی از جمله استخدام مربی بهداشت در مدارس، افزایش آگاهی جامعه به خصوص خانواده‌ها در زمینه بیماری‌های عفونی از جمله شپش، افزایش دسترسی مردم به خدمات بهداشتی و درمانی و افزایش تعامل بین مدارس و مراکز بهداشتی درمانی جهت اقدام سریع و به موقع جهت کنترل بیماری‌های همه گیر می‌باشد. از آنجایی که بین تحصیلات پدر و مادر با ابتلا به شپش سر ارتباط معنی‌داری یافت شد پیشنهاد می‌شود در مدارس جلساتی جهت افزایش

آگاهی والدین در زمینه بیماری‌های واگیردار از جمله شپش و راه‌های انتقال و پیشگیری از آن گذاشته شود. عامل تاثیرگذار دیگر وجود مربی بهداشت در مدارس بود که پیشنهاد می‌شود مدارس که مربی بهداشت ندارند نسبت به استخدام آن عمل نمایند.

تشکر و قدردانی

از مدیران آموزش و پرورش و مدیران مدارس ابتدایی دخترانه شهرستان میبد که در انجام طرح نهایت همکاری را با محققین داشتند، تقدیر و تشکر می‌گردد.

References

- 1-Modarresi M, Mansouri GHiasi MAA, Modaresi M, Marefat A. The prevalence of head lice infestation among primary school children in Tonekabon, Iran. *Iranian Journal of Infectious Diseases and Tropical Medicine*. 2013 1;18(60):41-5.
- 2-Mnosen K and Olson L.. A population based approach to pediculosis management. *Public Health Nurs*. 2002;19(3):201-8.
- 3-Nouri A, GHorban pour M, Adeb M, Alahverdi M, Niazi S. Head lice infestation and associated factors in students of rural schools in the academic year 93-92 stigma city. *The research quarterly of student research committee*.56-60:(1)2;2014.
- 4-Zabihi A, Jafarian amiri SR, Rezvani SM, Bijani A. Evaluation of head lice infestation in primary schools in the city of *Journal of Babol University of Medical Sciences*. 2006;7(4):88-93.
- 5-Koch T BM, Selim P, Isam C. Towards the eradication of head lice: literature review and research agenda. *J Clin Nurs*. 2001;10(3):364-71.
- 6-Manrique-Saide P, Pavia-Ruz N, RodriguezBuenfil JC, Herrera HR, Gomez-Ruiz P, Pilger D. Prevalence of pediculosis capitis in children from a rural school in Yucatan, Mexico. *Rev Inst Med Trop Sao Paulo*. 2011;53(6):325-7.
- 7-AlBashtawy M, Hasna F. Pediculosis capitis among primary-school children in Mafraq Governorate, Jordan Eastern Mediterranean. *Health Journal EMHJ*. 2012;18(1):43-8.
- 8-Goverea JM, Speareb R, Durrheim DN. The prevalence of pediculosis in rural South African schoolchildren South African. *Journal of Science*. 2003 15(2):22-6.
- 9-Courtiade C, Labreze C, Fontan I, Taieb A, Maleville J. Pediculosis capitis: a questionnaire survey in 4 schools of the Bordeaux Academy 1990-1991. *Ann Dermatol Venereol*. 1993;120(5):363-8.
- 10-Saghafipour A, Akbari A, Norouzi M, Khajat P, Jafari T, Tabaraie Y et al . Epidemiology of pediculosis capitis in primary school students in Qom girls, in 2014. *Hormozgan Medical Journal*. 2004;8(2):103-8.
- 11-Noroozi M, Saghafipour A, Akbari A, Khajat P, Khadem Maboodi AA. The prevalence of pediculosis capitis and its associated risk factors in primary schools of girls in rural district. *Journal of Shahrekord University of Medical Sciences*. 2013 15;15(2):43-52.
- 12-Matlabi M, Minoeian M. Prevalence of head lice in elementary school students in the city of Gonabad. *University of Medical Sciences and Health Services, Gonabad*. 2001;6(1):80-9.

- 13-Pourbaba R, Moshkbid Haghghi M, Habibi Pour M, Mirza Nezaad M. Prevalence of pediculosis capitis in primary school students of Gilan. *Medical Journal of Guilan University of Medical Sciences*. 2003;13(52).
- 14-Motevali hagh F, Rafea nejad J, Hoseeni M. Prevalence pediculosis and associated risk factors in primary-school children of Mazandaran Province, Iran, 2012-2013. *J Mazand Univ Med Sci*. 2014;23(110):91-82.
- 15-Haghi F, Sharif M, Sedaghat MM, Gholami Sh. Head louse infestation rate in primary school students town - ship sari 1997-1998. *J Mazand Univ Med Sci* 1999; 9(24): 43-8
- 16-Kokturk A, Baz K, Bugdayci R, Sasmaz T, Tursen U, Kaya TI, et al. The prevalence of pediculosis capitis in schoolchildren in Mersin, Turkey. *Int J Dermatol* 2003;42(9): 694-8.
- 17-Rafiey A, Mohammadi Z, Haghhighizadeh MH. . The Factors that may be influencing the prevalence of head lice in primary school girl children Ahvaz city. *Journal of infectious diseases*. 2008;4(45):41-5.
- 18-Yaghmaey R, Rad F, GHaderi A. The prevalence of head lice in elementary school female students in Sanandaj in 2005. *Iranian Journal of Infectious Diseases and Tropical Medicine*. 2007;12(36):71-4.
- 19-Borges R ,Mendes J. Epidemiological aspects of head lice in children attending day care centres urban and rural schools in Uberlandia, central Brazil. *Mem Inst Oswaldo Cruz*. 2002;97(2):189-92.